

Komunikacijske vještine značajne za odgojno-obrazovni kontekst

Sibela Zvizdić

- Šta je komunikacija?
- Komunikacijske vještine
- Aktivno slušanje
- Kako asertivno komunicirati?

Komunikacija

Neizostavan faktor u svim aspektima ljudskog života.

Dinamičan proces koji uključuje slanje, primanje i tumačenje poruka putem verbalnih i neverbalnih sredstava.

Ima ključnu ulogu u postizanju međusobnog razumijevanja i izgradnji kvalitetnih interpersonalnih odnosa.

Komunikacijske vještine

...uključuju verbalnu i neverbalnu komunikaciju, empatiju, aktivno slušanje, asertivnost...

Slušanje, govorenje, pisanje i čitanje su oblici komunikacije.

Okolo 75% onoga što je rečeno se ignorira, krivo razumije i/ili vrlo brzo zaboravi.

Nepotpuno slušanje

- Pseudoslušanje
- Jednoslojno slušanje
- Selektivno slušanje
- Selektivno odbacivanje
- Otimanje riječi - prekidanje
- Odbrambeno slušanje
- Slušanje u zasjedi

(Ajduković i Pečnik, 1998)

Aktivno slušanje

Slušanje je veoma važno sredstvo koje omogućava da:

- shvatite šta vam je osoba rekla
- pokažete razumijevanje
- potaknete osobu da kaže još više o temi razgovora
- odgovorite na ono što vam je rečeno
- smanjite intenzitet emocija osobe s kojom razgovarate
- pomognete sagovorniku da jasnije sagleda problem i tako ga osnažite za njegovo rješavanje
- izgradite odnos povjerenja

Za aktivno slušanje je bitno:

- odlučiti da ćemo slušati te usmjeriti pažnju na sagovornika
- okrenuti tijelo prema sagovorniku
- održavati kontakt očima
- izbjegavati ometajuće pokrete i smanjiti distrakcije kako bi pokazali zainteresiranost za razgovor
- verbalno poticati sagovornika
- postavljati pitanja, parafrazirati te reflektovati
- slušati bez suvišnog govora
- izbjegavati prekidanje sagovornika ili donošenje brzih zaključaka prije nego što osoba završi s izražavanjem svojih misli
- pratiti neverbalne znakove s ciljem potpunijeg razumijevanja osobe
- naučiti šutjeti

Slušanje postaje osobito prikladno kada smo u mogućnosti posvetiti vrijeme, kada smo empatični prema osjećajima druge osobe i kada izražavamo želju da nam sagovornik dodatno pojasni ili razjasni nešto.

Principi aktivnog slušanja

- Ohrabrivanje
- Razjašnjavanje
- Preformulisanje (parafraziranje)
- Reflektovanje
- Potvrđivanje (validiranje)
- Sažimanje (rezimiranje)

(Bolton, 1979)

Značaj aktivnog slušanja

- izgradnja povjerenja između učenika i nastavnika
- bolje razumijevanje potreba, teškoća, interesa i osjećanja učenika i drugih ljudi
- adekvatnije reagiranje na komentare i osjećaje učenika
- sprječavanje nesporazuma i konflikata u komunikaciji
- efikasno rješavanje problema
- stvaranje pozitivnog okruženja koje je podržavajuće i povoljno za učenje i lični razvoj učenika
- modeliranje vještine aktivnog slušanja
- niže razine stresa kod nastavnika

Značaj aktivnog slušanja

Dinamičan i prilagodljiv odnos između učenika i nastavnika, koji prati individualne potrebe i razvoj učenika.

Poticajno okruženje u kojem se učenici osjećaju podržano i potaknuto na ostvarivanje vlastitih potencijala.

Aktivno slušanje je vještina koja se može razvijati i usavršavati s vremenom.

Prikupljanje informacija

- postavljati pitanja koja ne generiraju odgovore tipa „*da-ne*”
- postavljati jedno po jedno pitanje
- izbjegavati pitanja koja sugeriraju odgovor
- sačekati da dobijete odgovor!!!

Svrha postavljanja pitanja

- obezbjeđivanje dodatnih informacija te razjašnjavanje teme
- pokazivanje zainteresiranosti i želje za razumijevanjem sagovornika
- dopuštanje slobodnog i otvorenog govora
- determiniranje smjera razgovora
- fokusiranje na činjenice
- olakšavanje konverzacije ili zaključivanje razgovora

Dvije vrste korisnih pitanja:

1. Otvorena pitanja („šta”, „zašto”, „kako”, „možete li”)

„Kako je to živjeti u tvojoj zajednici?”

2. Zatvorena pitanja („da li”, „kada”, „gdje”)

„Kada se trebaš sastati sa tvojim prijateljem?”

(Bolton, 1979)

Šta možemo saznati pomoću pitanja?

- Opću situaciju („*možete li*”)
- Činjenice („*šta*”)
- Osjećanja („*kako*”)
- Razloge – motivi
- Konkretnu specifičnost

Potencijalni problemi

- previše pitanja
- prebrzo postavljanje pitanja
- pitanje „zašto“
- postavljanje netaktičnih i ličnih pitanja

Zloupotreba pitanja

- neprecizna pitanja
- dvosmislena pitanja
- pitanja koja sadrže više opcija
- pitanja koja sugeriraju odgovor

Kako asertivno komunicirati?

Pasivno, asertivno i agresivno ponašanje

PASIVNO (submisivno) ponašanje

- želje, misli, uvjerenja i osjećaji se ne izražavaju ili se izražavaju samopotcjenjivački
- namjera je udovoljiti drugima
- pasivne osobe osjećaju uznemirenost, nezadovoljstvo sobom, imaju nisko samopoštovanje

Dugoročne posljedice pasivnog ponašanja

- izbjegavanje neugodnih situacija, sukoba i konfrontacija
- problemi u izgradnji i održavanju zdravih odnosa
- manipulacija i iskorištavanje od strane drugih
- nedostatak samopouzdanja i osjećaj nezadovoljstva
- potiskivanje emocija
- stres i frustracije
- loše zdravstveno stanje
- gubitak osobne autonomije i ovisnost o drugima za donošenje odluka
- gubitak prilika u karijeri, obrazovanju ili privatnom životu

AGRESIVNO ponašanje

- potrebe, želje, ideje i osjećaji izražavaju se na štetu drugih ljudi
- namjera je dominirati ili ponižavati druge ljude
- agresivne osobe osjećaju zadovoljstvo sobom, neosjetljivi su na prava, osjećanja i uvjerenja drugih ljudi, dok drugi osjećaju ljutnju prema agresivnim osobama i želju za osvetom

Dugoročne posljedice agresivnog ponašanja

- problemi u međuljudskim odnosima
- povećan rizik od fizičkih sukoba i ozljeda
- otežan profesionalni razvoj i napredovanje
- psihološke posljedice
- pravne posljedice

ASERTIVNO ponašanje

- želje, ideje i osjećaji izražavaju se na prikladan, pristojan način
- namjera je komunicirati s drugim ljudima, zauzimati se za osobna prava
- asertivne osobe imaju visoko samopoštovanje i zadovoljne su sobom, prihvataju odgovornost za svoje postupke, znaju slušati i razgovarati (koriste „Ja-poruke”), razumiju tuđa osjećanja

Dugoročne posljedice asertivnog ponašanja

- povećano samopoštovanje i samopouzdanje osobe
- konstruktivno rješavanje konflikata
- smanjena razina stresa
- poštovanje od drugih ljudi
- poboljšanje međuljudskih odnosa
- profesionalni uspjeh

„TI – PORUKE”

„Ti me stvarno izluđuješ.“

„Ti se ponašaš drsko.”

„Ti, odmah se pomjeri!”

„JA-PORUKE”

*„Kada svi govorite istovremeno,
osjećam se uznemireno.”*

„Smeta mi ova galama!”

*Ja–poruke zadržavaju
odgovornost na nastavniku.*

*Zovu se još i „poruke preuzimanja
odgovornosti”*

JA PORUKA

KORACI:

PRIMJER:

1) Kada ti...
(opišite ponašanje
druge osobe)

„*Kada kasniš 20 minuta na nastavu...*”

2) Ja se osjećam...
(izrazite osjećanje)

... *ja se osjećam frustrirano...*

3) Zato što...
(izrazite efekt)

... *zato što moram posebno za tebe ponavljati gradivo i brinuti se da li ćeš to savladati.*

4) Ja trebam...
(izrazite zahtjev)

Ono što želim je da na vrijeme dolaziš na časove.

Koraci za upućivanje asertivne poruke u učionici

- 1) Opisati **ponašanje** druge osobe ili problem koji vam smeta
- 2) Izraziti svoje **osjećanje** vezano za pomenuto ponašanje ili problem
- 3) Opisati **efekt** tj. misao/vjerovanje koje je povezano s tim osjećanjem
  - 4) Izraziti vaš **zahtjev**
- 5) Pitati kako učenik **doživljava** vaš zahtjev (kako se osjeća i/ili šta misli vezano za vaš zahtjev)

Strpljivo sačekati odgovor učenika (pažljivo slušati odgovor učenika)
(Bolton, 1979)

- 6) **Zahvaliti se** učeniku na saradnji

1) Kada prekidaš druge učenike dok govore na času...

2)...ja se osjećam uznemireno...

3)...jer prekidanje onemogućava druge da govore, ometa tok nastave i otežava svima praćenje gradiva.

4) Željela bih da ubuduće pričekaš da drugo dijete završi svoj govor pa da tek onda izneseš svoje mišljenje.

5) Slažeš li se?

Strpljivo sačekati odgovor učenika

(aktivno slušanje se može koristiti ako učenik ne saraduje)

6) Hvala ti, cijenim tvoju saradnju.

Vježba asertivnosti

(primjeri situacija u kojima možemo reagirati asertivno, pasivno ili agresivno)

- Želite reći svojoj starijoj rodici da vam se ne sviđa njen način ophođenja prema vašem sinu.
- Sjedite u društvu ljudi koji vas zadirkuju (izruguju se) jer ne konzumirate alkohol.
- U kafiću nastojite da vratite kafu koju niste naručili kako biste dobili ono što ste naručili i što želite piti.
- Želite reći prijatelju da vam vrati knjigu koju je davno posudio od vas.
- Profesor je pogrešno ispravio vaš test i svjesni ste da ste dobili lošiju ocjenu od one koju zaslužujete.
- Želite reći direktoru da vam treba podrška u vidu sredstava i materijala za rad.

HVALA NA PAŽNJI